

GELENEKSEL FİNANSAL RAPORLAMA, MUHASEBEDEN BEKLENTİLER VE SORUNLAR

Halis KALMIŞ*

GİRİŞ

2006 Faaliyet Dönemi sona erdi. Her zamanki gibi girişimciler, işletmelerinin 2006 yılı durumunu ortaya koymak üzere finansal raporlar düzenleyecekler. Bu finansal raporlar, genelde mali ve sosyal güvenlik mevzuatı ile diğer bir takım düzenlemelerin gereği olarak yapılmaktadır. Çoğu zaman da formalitelerin gerine getirilmesi için düzenlenir. Genel yapı bu olunca, finansal raporların bilgi sağlama işlevleri sağlanamamış olur. O halde geleneksel finansal raporlamada durum nedir? Muhasebenin bilgi sağlama işlevini yerine getirmesi için ne yapılmalıdır?

Geleneksel Finansal Raporlama

Geleneksel olarak mali durumu görmek için ve bilanço ve faaliyet sonuçlarını ortaya koymak için gelir tablosu düzenlenir. Bunların dışında, büyük ölçekli işletmeler ek mali tablolar olarak adlandırdıkları raporları da (satışların maliyeti tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosu, öz kaynakların değişim tablosu ve kar dağıtım tablosu) düzenlerler. İşletmelerin

* Yrd. Doç.Dr., ÇOMU, B.İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

parasal ticari işlemlerinden hareketle, bu sayılan raporların düzenlenmesine “*finansal raporlama*” denir.

Finansal raporlar, genel olarak işletmelerin mali durumlarını ve faaliyet sonuçlarını ortaya koymak ve gelecekteki nakit akımlarını tahmin etmek amacıyla düzenlenir. Finansal raporların, işletmenin aynası olduğu ve işletmeyle ilgili tarafların işletme hakkında karar almalarını sağladığı varsayılır. Geleneksel olarak da, muhasebenin önemi ve yüklendiği görev bu şekilde ortaya konulur. Peki bu yapıyla muhasebe işlemleri ve dolayısıyla raporlar yoluyla elde edilen bilgiler, işletme yöneticileri ve işletmeyle ilgili çıkar gruplarının işletme hakkındaki bilgi ihtiyaçlarını karşılıyor mu?

Yüzeysel olarak bakıldığında, bir faaliyet döneminin kar veya zararını, mali durumunu ortaya koyduğu için “evet” denilebilir. Ancak işletme varlıklarının değerlendirme yöntemleri, işletmenin faaliyet sonuçlarını ilgilendiren bir takım durumların yansıtılıp yansıtılmaması gibi nedenlerden dolayı, kar veya zarar ve mali durum gerçeği ortaya koymayabilir. Başka bir ifadeyle muhasebe, işletme yöneticilerinin istediği sonuçları ortaya koyabilir. Ancak bu sonuçlar genelde gerçeği yansıtmayabilir. Doğruyu gösterse bile, raporlanan bilgiler karar almayı dayanak oluşturabilir mi? Örneğin işletme gerçekte kar etmiş midir? Ürettiği ürünlerin yarattığı katma değer ve karlılıkları ne kadardır? İş süreçlerinin verimliliği nedir? Kaynaklar ne ölçüde etkin kullanılmıştır? Gerçekleştirilen faaliyetler ne ölçüde değer yaratmaktadır? Yöneticilerin ve dolayısıyla işletmenin performansı nedir? Faaliyetlerin ve ürünlerin maliyet düzeyinde nasıl bir değişim olmuştur?

Tüm bu soruların cevapları, geleneksel muhasebe anlayışıyla üretilip raporlanan bilgilerle verilemez. O halde, “Muhasebe gerekli değil mi?” veya “Muhasebe sadece mali ve sosyal güvenlik mevzuatı gibi resmi formaliteleri yerine getirmek için mi vardır?” soruları gündeme gelmektedir.

Muhasebeden Beklentiler

Muhasebe, her şeyden önce birilerinin yüklenmiş olduğu bir takım işlerin yerine getirilmesine yönelik olarak başka birilerine karşı olan sorumluluğun hesabını vermeye dayalı bir bilgi sistemidir. Bu yapıyla muhasebe, kurumsal birimlerin bilgi sağlama işlevini yerine getirmektedir. Kurumsallaşmamış birimlerde, hesap verme bir bilgi sistemine gerek görülmesizin doğrudan sorumlu olana verilir.

Muhasebenin bilgi sağlama işlevi, hem işletme yöneticileri hem de işletme ile ilgili çıkar gruplarına yöneliktir. Yöneticiler açısından

bakıldığında, muhasebe işletme ile ilgili belirlenmiş stratejiler, izlenen politikalar, ulaşılmak istenen hedef ve amaçlar doğrultusunda yerine getirilen faaliyetlerin sonuçlarını, iş süreçlerinin yarattığı toplam değeri, ürettikleri ürünlerin katma değeri ve iş süreçleri ile ürünlerin maliyetlerinde meydana gelen değişmelerle ilgili bilgileri bir sistem temelinde üreterek, yöneticilere raporlar. Yöneticiler de buna göre karar alırlar. Muhasebe sayesinde işletme ile ilgili çıkar grupları (ortaklar, potansiyel yatırımcılar, devlet, çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler ve diğer ilgililer) ise yöneticilerin işletme kaynaklarını ne ölçüde etkin kullandıkları, hangi faaliyetleri ne amaçlarla nasıl gerçekleştirdikleri, bunların sonuçlarının mali ve faaliyet performansı açısından ne olduğu, bunların gelecekte işletme açısından ne gibi sonuçlar doğuracağı, işletmenin sektör içindeki durumu ve gösterdiği değişimlerin, kuvvetli ve zayıf yönlerinin neler olduğu, maliyet, gelir ve karlılık ile ilgili konularda bilgi edinmiş olurlar. Bu bilgilerin bir kısmı mali raporlarla bir kısmı da faaliyet raporlarıyla sunulur.

Yukarıda belirtilen konularla ilgili bilgilerin bir kısmı niteliksel ve diğer kısmı da niceliksel bilgilerdir. Alışıla gelen biçimiyle muhasebe nicel bilgiler üretmektedir. Çünkü muhasebenin geleneksel konusu, işletmenin varlık ve kaynakları üzerinde değişme yaratan ve parayla ifade edilebilen işlemlerdir. Bu nedenle de, niteliksel konularda bilgi üretme muhasebe sistemi dışında kalmıştır. Bununla birlikte karar alma konusunda çok gerekli olup, geleneksel muhasebe anlayışından kaynaklanan nedenlerle üretilip sunulmayan niceliksel bilgiler de söz konusudur. Örneğin iş süreçleri, faaliyetler, ürünlerin katma değerleri, maliyet ve gelirlerdeki değişimler gibi.

Değişim ve Sorunlar

Teknolojik gelişmelerle ulaşım ve iletişimdeki yaşanan kolaylıklara bağlı olarak mal ve paranın önündeki engellerin kaldırılarak küreselleşmesi, rekabet yapısını ve işletmelerin geleneksel rekabet anlayışlarını değiştirmektedir. Yeni rekabet yapısı, kar marjlarını önemli ölçüde daraltmaktadır. Artık müşteri memnuniyeti temelinde, kaliteli ve düşük maliyetli mal ve hizmet üreten işletmeler pazarda varolabilmektedir. Bu nedenle, işletmelerin ne yaptıklarıyla birlikte nasıl yaptıklarına da odaklanmak zorundayız. Bu amaçla, işletmeler iş süreçleri temelinde performans ölçümlerini yapmalı ve iş süreçleri kapsamında yerine getirilen faaliyetleri basitleştirmek ve kolaylaştırmak suretiyle maliyetlerini azaltmalılar.

Muhasebe, geleneksel işleviyle birlikte günümüzün yeni rekabet yapısının gerektirdiği performans ölçütlerini ortaya koymalıdır. Bu bağlamda, günümüzdeki elektronik olanaklarla bu işlevi de rahatlıkla yerine

getirebilir. Önemli olan, işletmelerin muhasebe anlayışlarını değiştirerek günümüz rekabet yapısının performans ölçütlerine odaklı bir muhasebe anlayışı benimsemeleridir. Bu doğrultuda, işletmelerin düzenlediği muhasebe raporlarına ek olarak işletmenin çeşitli konulardaki performans ölçütlerinin yer aldığı bir “performans tablosunun” da düzenlenip sunulması gerekmektedir.

SONUÇ

Karar almaya dayanak oluşturmak üzere bilgi üreten bir sistem olan muhasebenin, işletmelerin günümüzdeki performansını ortaya koyacak bir bilgi sistemine dönüşmesi gerekmektedir. Ancak böyle bir yapıyla karar almaya dayanak oluşturan bilgiler üretebilir. Bu anlayışı yansıtan bir muhasebe bilgi sistemi, hem yöneticilerin hem de ilgili çıkar gruplarının bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilecektir.

Sonuç olarak girişimcilerin başarılı olabilmelerinin önemli etkenlerinden biri de, yaptıkları işleri nasıl ve hangi maliyetlerle yaptıkları, diğer işletmeler karşısındaki durumlarının ne olduğu ve onlarla rekabet edebilmek için neler yapmaları gerektiği gibi konular hakkında bilgi sahibi olmak için, performans ölçümüne dayalı bir muhasebe sisteminin oluşturulmasıdır.